

Summering av gruppsamtal vid ERFA i Västerås 2020-02-19

Bakgrund

Erfarenhetsutbytet "Lösningar för skolans personuppgiftshantering" arrangerades i Västerås den 29 februari 2020. Vid mötet diskuterade sex grupper utmaningar och lösningsförslag för skolans personuppgiftshantering. Nedan sammanfattas dessa diskussioner

Frågor till grupperna:

- Hur ser statusen ut hos er för skolans personuppgiftshantering? Har ni som skolhuvudman en sammanhållen strategi för skolans personuppgiftshantering
- Vilka utmaningar ser ni med att hantera personuppgifter i enlighet med GDPR?
- Vad bör vi göra för att förbättra skolans personuppgiftshantering för att möta digitaliseringens och GDPR:s krav?
- Hur ser ni på Västerås stads lösning, passar den även för andra kommuner? I så fall hur kan ett fortsatt arbete se ut?

Sammanställning av diskussionen

1. Ledarskap

Vem ska göra vad

- Informationslagret, ha ledning med på noterna. Verksamhetsfokus, inte IT-fokus. Samordna och hitta behoven.
- Involvera tekniker mer i processerna.
- Svårt att driva det på förvaltningen det som egentligen ligger hos kommunen
- Fel förvaltning bestämmer – behovet?
- Lite svårt att veta vem som har ansvar för vad
- Viktigt att ledare tar ansvar och ser till att kunskapen kommer ner i organisationen. Kompetens behöver för alla, både uppåt och utåt i organisationen.
- Stadsledningen måste med på noterna.

Hur

- Svårt att balansera centralisering och eget ansvar. Får styrning på frågorna. Inte trycka ner egna initiativ.
- Förankra uppåt.
- Hur nå beslutsfattarna? peka på goda exempel?
- Inte tänka på teknik, utan tänka på behoven i skola, med individ och data i fokus. Arv finns kvar från "före GDPR-tider".
- Hur få kontroll på personuppgifter i en ökande marknad av digitala tjänster? Det måste bli ett mindset i allt som görs.

Fallstudie Västerås

- Dom hade strategiskt lagd chef. Det fanns ett team som diskuterade frågorna.
- De tog frågorna på allvar redan innan GDPR.
- Bra med ett strategiskt perspektiv som inte bara handlar om skolan oaktat hur lösningarna kommer se ut i framtiden

2. Planering

Osäkerheten

- Digitalisering går snabbt. Svårt att se in i framtiden vad behoven kan vara när det exempelvis gäller kravställning på leverantör.

Kompetens och tid

- Att använda teknikens möjligheter kräver kompetens och tid.
- Det är ett stort område. Det finns ofta en plan eller en plan skapas, men det dyker upp nya saker. Blir då inte klar utan brottas med nya problem. När det blir för stort backa man och börjar i det lilla. Problemen som löses efterhand tenderar att inte hänga ihop.
- Blir mycket reaktivt. Kommer upp en fråga i taget, svårt att jobba med det både högt och lågt. Ju bättre man blir på att upphandla, klassificera etc desto enklare blir arbetet efteråt. Man kan spara en hel del mödor genom att göra arbetet ordentligt och inte skjuta upp det.
- Ibland omöjligt att hitta tid, liten kommun. Det finns för mycket vardagliga och operativa frågor som pockar på uppmärksamheten och som är viktigare. Frågan är väl om man prioriterar rätt, men den är generellt lågprioriterad. Dom som ska hjälpa oss i GDPR-frågor har inte heller tid. Det här känns som lite av ett omtag, att höra vad andra gör och kunna samverka och hjälpa / lära. Slippa uppfinna hjulet igen. Förstå vad andra kommuner gör. Frågan behöver prioriteras upp generellt och ges resurser!

3. Juridik – GDPR – Personuppgiftshantering

GDPR betydelse för skolans personuppgiftshantering

- Satt fokus på att få ordning. Positivt och generellt att personuppgiftshantering har kommit i fokus,
- Stor hjälp att GDPR kommit. Har flyttat in frågan på dagordningen
- Få vet vad gdpr betyder. Viktigaste kravet är uppgiftsminimering. Som myndighet måste man vet hur man får hantera uppgifter. – Balansgång mellan minimera och tillräckligt.
- Nu bryr sig folk! Problemen har funnits tidigare. Måste bli duktigare att minimera hanteringen – slentriananvändning ej aktuellt. Behöver bygga förmåga.
- Inneburit städning – tar tid att få ut i verksamheten. Hantera frågor som ”beror på” Finns med i kravställning vid inköp
- Gdpr har skapat nya synsätt.

Läget

Ligger efter. 300 olika appar. Stor backlog i kombination med tid. Är från liten kommun, svårt att lägga så mycket tid som skulle behövas. Har inte ens 20% av en heltidstjänst. Men medvetenheten har ökat vilket är bra. Nu gör vi kanske 'medvetet fel' snarare än att inte förstå det. Så klart inte optimalt, men ändå ett första steg för att kunna jobba med det. Utifrån min roll som jurist är diariet, sekretess etc områden som är relaterade till GDPR där det känns extremt eftersatt i verksamheterna.

Hela informationshanterings-samanhanget är eftersatt. Därför är det svårt att hantera GDPR.

Mycket diskussioner runt processer, rutiner, tekniken och GDPR inte alltid stämmer överens med verksamhetens verklighet.

I det dagliga arbetet försvinner GDPR-rutinerna. Eleven i fokus – GDPR prioriteras ner. Pedagogisk verksamhet måste fortgå.

Har gjort läxan, kommunen har gått ihop med centralt stöd. Register, riskhantering, utbildning viktiga komponenter.

Laglig grund upplevs lite oklar. Går det att minimera personuppgifter för mycket? Kan det leda till fel "åt andra hållet" för att man inte vet under vilka former PU ska behandlas?

GDPR en närvarande faktor på jobbet – i det privata livet är det snarare "anarki".

Digitalisering avhängt den frågan om vem som äger organisationens data i slutändan-

Inte likvärdigt hanteringen på skolor. GDPR-arbetet har inte underlättat för skolan utan kan upplevas som jobbigare. Viljan och ambitionen finns men tekniken ger inte stödet som efterfrågas.

Kommit en del i arbetet. Alla system är färdigklassade. Vi är på gång, två stycken som jobbar med detta. Liknande här dock, tid saknas väl bitvis. Ingen arbetar heltid med frågorna. Mycket av frågeställningarna och resonemangen känns igen.

Kom som en våg och dog lite, måste göras ett omtag nu. Förstår att det inte känns prioriterat i verksamheterna och där måste förvaltningarna stötta, även om det inte är helt lätt. Kommer att rensas i app-träsket, börja om lite grann från scratch och där en 'ansöknings' / granskningsprocess har införts.

Däremot är det ibland svårt att nå fram till rätt personer i verksamheten.

inga egna jurister – bra idag att nätverka

Statliga myndigheter behöver rycka upp sig i sin kommunikation med kommuner. Numera bra engagemang i standardiseringsfrågor.

Samhällsförändring. Snabbare resultat med specifik riktning.

Jobbar mycket med att skapa rutiner som används för personuppgiftsförteckning m.fl. i verksamheten. Rutiner finns och används.

Satsade central inför gdpr. Central organisation. Webbplats med utb. Av gdpr.

Otydlighet - vad gäller?

Vem bedömer i slutändan den lagliga grunden i vilka uppgifter som får användas var?

Vill kravställa höga mål, men kan någon leverera det sen? Upplevs oklart och att det finns ett gap.

Någon på IT/Jurist säger att det ska göras på "ett sätt", medan GDPR är enormt omfattande och inte alltid så lätt.

Även jurister osäkra på gdpr. Svårt att få ja eller nej, resurskrävande.

Ansvar är otydligt.

Hur arbeta med förståelse för dessa frågor när kompetensen inte finns?

Behov och utmaningar

Med GDPR blir kvaliteten bättre – synergier som ger ökat effektivitet och tydlighet i vissa delar.

Många kladdiga lösningar som flyger under radarn, erbjuder bättre alternativ.

SKR har en FaQ men är för snårigt för att nå långt ut i verksamheten.

Det behöver stöd för att tolka vad juristerna säger.

Är det möjligt att få tydliga riktlinjer när det gäller personuppgiftshandlingen från Datainspektionen. Hjälpa av datainspektionen efterlyses.

Teknikens möjligheter används i privata miljöer och då finns det inte samma restriktioner. Det skapar dock en förväntan som inte är lätt att genomföra i skolan.

Oklart vad kan man lägga ut i molnet? Vilka regler gäller när man har produkter från olika länder?

Fram till dess att juristerna har kommit med ett svar, vad ska göras under tiden?

Att nå ut få en förståelse och balansera. Vilken rätt har vi att använda information? Kunna förstå och motivera. Inte alltid helt klart, skulle behöva förtydligas. Många perspektiv i frågan.

Nå ut till hela verksamheten. Se även hur vi arbetar och inte spar onödig information

Att inte veta vad man behöver göra skapar otydlighet

Stor utmaning är att lyfta gdpr från ett tekniskt perspektiv till ett allmänt organisatoriskt perspektiv.

Vilka kontrollerar uppgiftsminimering. Hur kontrollera vem som styr behörighet.

Behörighetsadministration. Hur skapa miljö där rektor själv kontrollerar. Administrativt stöd

Samverkan – bra dialog när det har kört fast.

Nå ut brett i kunskapen. Rutinskapande

Organisation är hierarkiskt med ledare som gör prioriteringar som är viktigt. Kunskap sjunker ju högre upp man kommer i hierarkin. Påverkar beslutsfattande

Vem som är ansvarig för vilka register i vilka skikt, När slutar skolhuvudmannens ansvar och när börjar skolverket.

Den stora att beskriva omvärlden och mognad! Tydlighet i begrepp: datakvalitet

Nå ut i alla led. Var börjar vi.

Centralt förvaltade appar har avtal, men det dyker upp appar. Hur når vi ut till klassrummet. Meddela att ni köpt in – upphandlingsregler. Framförhållning.

Lösningar

Behöver policys att hålla sig till så att beslut kan fattas.

Måste se till effektiviteten i verksamheten. Kan gå åt fel håll (För mycket rädsla runt PUH)

Ordning och reda i botten. Hur ser uppgifterna ut – hur får vi ordning – infoklassning.

Påbörjat arbete men måste utföra verksamhetens jobb i första hand. Processer och rutiner än en gång essentiella.

Underhåll och förvaltning av GDPR-arbetet något som behöver lyftas. Inte ett engångsarbete.

Skulle i min kommun vilja se en kortfattad, icke-teknisk GDPR-lathund för t.ex pedagogisk verksamhet - hur ska jag hantera personuppgifter, vad ska jag tänka på? Göra och inte göra?

Kunskapen saknas många gånger ute i verksamheterna kring vad ett pub-avtal egentligen innebär. Det måste bli lätt att göra rätt, att tillhandahålla praktiska verktyg. Det får inte vara upp till var och en att hitta egna lösningar.

Äta elefanten en tugga i taget. Just nu sitter vi med rensning av alla appar och system. Känsliga personuppgifter = dom tar vi först. Mängd = sen. Mindre = dom får ligga tills vi hinner.

Man ska bygga arkitektoniskt korrekt. Inte bygga för att lösa specifika problem. Istället förmågor att hantera allehanda

Kompetens i kommunikation och administration. Personupp. Och dataskydd

Vägledning och goda exempel. Best practice. Samverkan

Hitta good enough. Svår avvägning

Organisatoriskt ramverk att jacka in saker mot. Lägg in förändring och förbättring i ett ramverk. Digitalt stöd att kunna göra på samma sätt. många gör olika.

Om man ska kunna göra sso till olika system behöver man inordna sig.

Kunskapsspridning inom hela verksamheten: Uppåt, utåt, nedåt (rektorer,...)

Praktiska kommunikation till lärare

4. Kravställning och upphandling

Mål

Det vore önskvärt om vi kunde ha ett system för allt. Som det är nu har en skola många system som alla gör olika saker. Pusselbitarna som SS 12000 erbjuder visar tydligt att vi behöver få systemen att samarbeta. Det är viktigt att vi köper in system som kan samarbeta så vi slipper hemsnickrade lösningar.

Läget

Ibland kan vi dra nytta av att saker utifrån tvingar på en utveckling (t.ex: datum x ska vi stödja digitala nationella prov).

I verkligheten sitter vi med spaghettiintegrationer och alla leverantörer stödjer saker på pappret, men saker är inte alltid så enkla som dom låter.

Kravställningen kommer för ofta från IT-håll men det känns inte logiskt. Det borde vara verksamheterna. Klart enklare om saker kommer uppifrån än från sidorna – som t.ex inom försvarsmakten. Vilket dock kan bli svårt med det kommunala självbestämmandet.

Styrkedjan är inte heller helt hundra – många fritidspolitiker i en mindre kommun där många kanske inte ens vet vad GDPR är, och frågan tenderar att delegeras nedåt ända ner till dataskyddsombud.

Små kommuner drabbas hårdare än stora. Man kan ibland ligga väldigt långt ifrån önskvärd position och när det ibland ställs nationella krav är det kämpigt att nå upp till dessa. Vad gäller lösningar, bortsett från systemen, är ju kommunikation och information. Sett till oss själva måste vi styra upp lärarna. Dom är ibland medvetna om att dom gör fel, men nästa steg är att förstå hur man gör rätt. Personuppgifter ligger bokstavligen och skräpar emellanåt.

Vad är det man vill ha - på beställningssidan. vad är det man behöver? inte säkert att man vet. Stort glapp där. mellan tekniker och verksamheten. teknik/verksamhetsfrågor hamnar fel.

Hur

Ställ gemensamma krav från flera.

GDPR viktig kravställare för att undvika kladdiga lösningar.

Det viktigaste kravet är uppgiftsminimering.

Läromedelshantering har en egen logik.

Var noga med den data vi delar. Då vi byter leverantör hänger inte alltid all data med. Att kunna exportera och importera data mellan olika plattformar är viktigt.

Standarder hjälper oss att ställa krav till leverantörer. Vi behöver fler standarder. Bättre för alla.

- Hitta de funktionella krav som kan definieras centralt – svårt att hitta dem

Hur ska upphandlingen ske? Flexibla avtal för att digitaliseringen rör sig fort?

Råd och rekommendationer skulle kunna tillämpas för att ge tydlighet men ändå frihet för att realisera saker. Utrymme för variation men ändå ge vägledning och styrning.

verksamheten har ett behov. det ska beskrivas för it. önskemålet når utvecklaren. utvecklaren löser det på bästa sätt enligt utvecklaren. Exempel: beställer radera-knapp. utvecklar radera-knapp utan funktion. vad ska den ens radera? det finns ett glapp.

Det krävs att kunna förklara syftet! Förstår man inte tenderar man att underspecificera, man behöver stöd. Behövs människor som hjälper till att förtydliga beställningarna

Bra om skolverket kräver kurskod. Kurskoder är svårt. många har inte det på ett användarbart sätt. många system kräver inte det.

Behov först - verksamheten ska förklara process, vad vill dom ha stöd för. översatt till förvaltningen. Görs bäst med någon som vet vad som är möjligt it-mässigt är med i beställningen tillsammans med verksamheten. inte bara it.

Teknik stödjer inte det man behöver i verksamheten. En ny typ av kravställning behöver tas fram.

Lätt att ställa krav på säkra lösningar, men ta hänsyn till organisationen

Skilja på person och roll

Kravställa sso för behörighet. hur administrera rolluppsättning.

Avvägning – hitta good enough

bra beställning = någon som vet hur beställningen ska se ut

it bör ha en roll i beställningsförfarandet.

5. Upphandling

- Upphandlingsprocessen...kravställningen är väldigt viktig. Vad är syftet ändamålet? Tänka på "the big picture"
- Vi diskuterade att det är viktigt att kravställa när man köper in system så vi får det vi önskar, men detta är inte så lätt eftersom leverantören kanske inte erbjuder just det vi kravställer. Det kan bli dyrt att få specialanpassade lösningar. Här kan SKR kanske hjälpa till. Är det många kommuner som vill ha samma lösning så är det lättare att få igenom sina krav till leverantörerna. Att tänka igenom det här med roller och behörigheter i systemen är viktigt. Vem ska se vad?
- Hur kan vi ställa krav på leverantörer och ge dem ansvar för personuppgiftshantering?
- Leverantörer behöver veta exakt vilka personuppgifter som tjänsten kräver. Behöver vara tydlig mot kund. Kan SKR hjälpa till med kvalitetskontroll av leverantörer?
- Vid beställning av externa tjänster, beakta hur den fungerar med övriga tjänster.

6. Nationell styrning

Övergripande ansvar

Statligt ansvar för elevregister, DIGG till exempel, hur kommer deras uppdrag att märkas i skolan?

SKR eller Skolverket, vilka kan ansvara? SKR vilken roll har de.

Samsyn i information och händelser som kommer från myndigheter. Sektoransvar för att underlätta tydlighet.

Skyddad identitet – Här finns idag många hemsnickrade lösningar, detta kommer inte fungera när de nationella proven blir digitala. Detta är en svår fråga som behöver ges guidning från någon nationell aktör.

Hjälp att skapa standarder.

Skolverket och SKL behöver samarbeta i dessa frågor.

Nationell styrning är svårt att uppnå. Skolverket skulle dock kunna vara en större spelare än man är idag. Man borde vara intresserad av personuppgiftshantering då det krävs för att genomföra sitt uppdrag.

Kravställning och upphandling viktigt – kravbibliotek på centralt håll (SKR/Inera/Kommentus?)

Faran i att upprätta riktigt generiska mallar, t.ex SKL's standardpubavtal

En idé som diskuterades i vår grupp var att istället för kommunindelning kanske utnyttja att Sverige har en länsindelning. Tänk om varje län fick en IoR. Sedan gled samtalet över till en rikstäckande IoR. Vem skulle göra det jobbet?

7. Samverkan

Små samarbeten är bra, men med nationella förslag på lösningar kan vi komma ännu längre.

Samverkan ett stöd i resonemangen för att hjälpa varandra på traven.

Skapa en digital samarbetsyta där alla kan komma in. Gör det mindre personberoende.

Hur har andra gjort? T.ex. hur har Landsting implementerat och förändrat arbetssätt/processerna för personuppgiftshantering?

- Hur får vi till lösningar som är nationella istället för att alla uppfinnar hjulet flera gånger?
- SKR – tar på sig ett större "ansvar" att hjälpa kommunerna med ex. upphandling.
- Omvärldsbevakning
- Fortsätta samverka. Tydliggöra rutiner. Implementera standarder. Underlätta att göra rätt. "kompetensöverföring –"
- Med hjälp av samarbete kommer vi längre. Vi behöver dela med oss av goda exempel både i små och stora frågor. Att få med alla skolor (stora som små, kommunala som friskolor) är viktigt för likvärdigheten. Inte lämna små skolor ensamma.
- Appar – guidning behövs, idag sitter många och gör samma jobb.
- Standard för hantering av omdömen. Problem när detta görs nationellt är att det tar så lång tid.
- Varför har vi inte en gemensam grundskoledatabas, det finns en gymnasiedatabas.

Nytt register på gång, tar helhetsperspektiv för personuppgiftshantering. Samverkan i områden kan optimera för olika resurser. Tekniken också en utmaning. Processer kan gärna vara lika över samverkande organisationer. IT behöver ha en större förståelse än idag.

8. Standarder

Standardisera informationsflöden, komma ifrån systemberoenden. "Byggblocken"

- Inte alla standarder passar överallt
- Saknas standarder på nationell nivå
- Stora "drakar" kan fortfarande avvika från standarder

Krockande koder, oklart vad som menas med "skolenhetskod"

TF-nummer hanteras i kommunregi – utmaningar i nationellt sammanhang med krockar.

SIS kanske bör arbeta med gränsytan för infoutbyte mellan aktörer också som komplement till mellan processer?

Hade det funnits fler skolhuvudmän i TK450 hade kanske resultatet i SS12000 hade varit annorlunda

Får standarden mandat om inte huvudmännen har varit med och sagt sitt?

Gör standarder till produkter/leveranser. Går det att dela på produkter där standarderna är inbyggda?

Processspecifika standarder (mellan ex. schemasystem och annat system).

9. Arkitektur och processer

Data ska lagras där det produceras och endast ges ut vid behov.

Olika status på alla lager (från processer till system) idag.

Hållbar arkitektur. Om leverantörerna inte kan prata med varandra måste vi länka samman dom på något sorts sätt. Lite grann tillbaka i tiden, ta sig tid att prioritera i vardagsgörandet. Akuta saker måste fortfarande lösas och vissa saker måste bara funka.

Blev under dagen inspirerad av områden som går att automatisera, för att minimera misstag och maximera tillförlitlighet.

Absolut intresserad av själva metadatakatalogen loR. Ser ett behov av att knyta ihop trådarna till en enda fyrkant i mitten.

I vårt fall sitter vi med ett stort urval rådata som inte är riktigt selekterat. Ser möjliga användningsområden för en metadatabaskatalog.

Förbättra processerna med stöd av teknik, inte förbättra teknik med stöd av processer.

Använda och koppla ihop Externa system. Källsystem har oprecisa apier. För mycket information. Egna apier med behörighetsstyrning.

Informationsförvaltning. Semantik och systematik. Hela kommuner är verksamhetssystem. Nödvändigt att förstå offentlig förvaltning.

Samarkitektur.skl.se

Vad kan vi automatisera nu?

Ha system som skapar struktur, ha bra system som gör det lätt för lärare att fullfölja sitt uppdrag.

10. Registerhantering

- Registervård – grunden i det hela.
- KLASSA- ett bra verktyg. Skapar diskussioner..."mer mognad i organisationerna"
- synliggöra slutresultatet = bästa man kan göra för datakvalitet

11. loR - Västerås stads lösning

Nyfiken på Västerås lösning, för att få systematik i det hela. Har inte varit så mycket fokus på "hur" tidigare men det börjar komma igång. Stor utmaning vad gäller läromedelshantering, för att en pedagog ska ha möjlighet att välja rätt läromedel för rätt situation och att digitalisering ska vara en möjlighet och inte utgöra något hinder.

loR modellen som sådan är bra, men passar den alla, nja? Skulle verkligen en liten kommun kunna använda loR? En enskild skola? Den bygger på att man vill göra lika i hela kommunen.

loR verkar bra. Speciellt kontextfunktionen där informationen ut till rätt personer kan styras. Om det ska vara tillgänglig för alla så behövs en central nationell aktör, vem?

Västerås stads lösning är intressant. Behov finns inom andra delar av verksamheterna med. Bra att det inte bara är utbildningsförvaltningsfokuserat i plattformen, kan återanvändas inom kommunen.